

SOCIJALNI RAD
Socijalni rad

**Nastavni plan master studija Socijalnog rada za usmjerenje:
SOCIJALNI RAD**

Sedmi semestar	Predavanja i vježbe	ECTS	Ukupno ECTS
Metodologija istraživanja u socijalnom radu	2+1	6	30
Savremeni teorijski modeli socijalnog rada	2+1	6	
Menadžment u socijalnom radu	2+1	6	
Socijalni rad sa djecom i mladima	2+1	6	
Izborni predmet	2+1	6	
Osmi semestar			30
Teorijski modeli pristupa porodici	2+1	6	
Ljudska prava i etika socijalnog rada	2+1	6	
Nasilje u porodici	2+1	6	
Socijalni rad sosobama s posebnim potrebama	2+1	6	
Izborni predmet	2+1	6	
Deveti semestar			30
Socijalni rad i mentalno zdravlje	2+1	6	
Teorija planiranja i razvoja zajednice	2+1	6	
Socijalni rad sa starijim osobama	2+1	6	
Odabrani instituti porodičnog prava	2+1	6	
Izborni predmet	2+1	6	
Deseti semestar			30
MA Teza			
UKUPNO ECTS			120

Izborni predmeti:

1. Siromaštvo i socijalna isključenost
2. Medijacija i socijalni rad
3. Socijalni rad u kriznim situacijama
4. Pored predloženih predmeta studenti mogu uzeti za izborni predmet sa drugih usmjerjenja master studija na fakultetu političkih nauka.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA U SOCIJALNOM RADU

Odgovorni profesor:

Cilj modula: Sticanje naučno-teorijskih i metodološko-metodskih saznanja o: koncepcijama, postavkama i pristupa konceptualizaciji istraživanja, izradi istraživačkog projekta, realizaciji naučnog istraživanja, konstituisanju izvještaja o istraživanju i metodama istraživanja i njegova prezentacija, te mogućnostima primjene u naučnoj i društvenoj praksi.

Godina	IV
Semestar	VII
Ishodi učenja	<p>Studenti će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samostalno uraditi naučno-istraživački projekt - organizovati realizaciju naučnog istraživanja - sprovesti naučno istraživanje primjenom metoda naučnog saznanja i metoda naučnih istraživanja - koncipirati i prezentirati rezultate naučnog istraživanja u formi izvještaja o istraživanju i rezultatima istraživanja.
Sadržaj	<ol style="list-style-type: none"> 1. Proces naučnih istraživanja 2. Osnovne odredbe teorijskih i empirijskih istraživanja i njihov međusobni odnos 3. Posebnost metodologije u socijalnom radu 4. Specifičnosti istraživanja u socijalnom radu 5. Konceptualizacija i rekonceptualizacija istraživanja 6. Izrada istraživačkog projekta 7. Izvori i karakteristike izvora podataka 8. Pribavljanje podataka u procesu naučnog istraživanja 9. Sređivanje, obrada i analiza podataka 10. Provjera hipoteza i zaključivanje na osnovu podataka 11. Izrada izvještaja o istraživanju i rezultatima istraživanja
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja - individualni rad i interaktivno učenje u grupi - izrada istraživačkog projekta
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata - izrada samostalnog istraživačkog projekta i njegova prezentacija, odnosno njegova usmena odbrana.
Status	obavezan
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s i engleski
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), FX (5/6), F (5)

LITERATURA:

Obavezna literatura:

Termiz, Dž. (2003), **Metodologija društvenih nauka**, TDK "Šahinpašić", Sarajevo
Termiz, Dž. (2001), **Osnovi metodologije nauke o socijalnom radu**, "Grafit", Lukavac

Termiz, Dž. i Milosavljević, S. (1999), **Uvod u metodologiju politikologije**, DAX "Trade", Sarajevo
Termiz, Dž. i Milosavljević, S. (2000), **Praktikum iz metodologije politikologije**, Sarajevo

Šira literatura:

Mesihović, N. (2003), **Uvod u metodologiju društvenih nauka**, Ekonomsko fakultet, Sarajevo
Milosavljević, S. i Radosavljević, I. (2003), **Osnovi metodologije političkih nauka**, II izdanje, Službeni glasnik, Beograd
Šešić, B. (1997), **Osnovi metodologije društvenih nauka**, Naučna knjiga, Beograd
Šamić, M. (1997), **Kako nastaje naučno djelo**, Svjetlost, Sarajevo
Filipović, M. (2000), **Metodologija znanosti i znanstvenog rada**, IP Svjetlost

SAVREMENI TEORIJSKI MODELI SOCIJALNOG RADA

Odgovorni profesor:

Saradnici u nastavi:

Cilj modula: Ovladati naučno teorijskim osnovama socijalnog rada i izvorima socijalnog rada kao specifične društvene prakse, te uvođenje studenata u studij ovog naučnog područja. Ovladati pojmovno-kategorijalnim-terminološkim aparatom ovog naučnog područja, osnovnim karakteristikama nauke socijalnog rada, specifičnom metodologijom i metodama socijalnog rada, te praktičnim aplikativnim sadržajima koji profiliraju struku i poziv socijalnog radnika.

Godina	IV
Semestar	VII
Ishodi učenja	<p>Student će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - steći naučno teorijska (sa)znanja o predmetu i metodu nauke o socijalnom radu; - otkriti, konstatovati i utvrditi sličnosti i razlike između teorije i naučne teorije socijalnog rada; - steći saznanja o ulozi, zadacima i funkcijama teorije u procesu naučnog istraživanja u socijalnom radu, i teorijskim postavkama i principima u rješavanju problema u praksi socijalnog rada
Sadržaj	<p>I Uvod</p> <p>1. Pristup osnovama naučne teorije</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Odnos teorije i naučne teorije socijalnog rada 1.2. Struktura teorije 1.3. Osnovne funkcije naučnih teorija 1.4. Izvori, osnovi i nastanak teorija <p>II Metodološke osnove teorije</p> <p>III Naučne osnove socijalnog rada</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zasnivanje, proučavanje osnova nauke o socijalnom radu i problemi određivanja predmeta nauke o socijalnom radu 2. Osnovni pojmovi nauke o socijalnom radu-kategorijalno- pojmovni sistem nauke o socijalnom radu <p>Pojam potreba, zadovoljavanja i humanizacije potreba</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1.1. Građanska teorija potreba 2.1.2. Marksistički pristup analizi potreba 2.1.3. Socijalno-zaštitne potrebe i njihovo zadovoljavanje 2.1.4. Zadovoljavanje (humanizacija) potreba <p>2.2. Socijalno ponašanje i socijalizacijski procesi</p> <p>2.3. Socijalni problemi i socijalna preventiva</p> <p>IV Metodološke paradigmе u socijalnom radu</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Neka pitanja definisanja pojma paradigma 2. Osnovni opšti pristupi u socijalnom radu <p>Teorijsko-metodološki pravci značajni za 'paradigme' u socijalnom radu</p> <p>Pozitivistički teorijsko-metodološki pravac</p> <p>Funkcionalizam</p>

	<p>Strukturalistički koncept Bihevioristički Aksiološki teorijsko-metodološki pravac Dijalektički teorijsko-metodološki pravac Neke opšte paradigmе socijalnog rada</p> <p>3. Posebni paradigmati pristupi i metodološke koncepcije u socijalnom radu Sistemski pristup socijalnom radu Generičko-specifična koncepcija u socijalnom radu Generički proces istraživanja i rješavanja problema Singl-sustav ili nacrt istraživanja u studiji slučaja Evaluacijska istraživanja u socijalnom radu</p> <p>V Akciona istraživanja u socijalnom radu</p> <p>1. Opšte odredbe paradigmе akcionalih istraživanja 2. Nastanak koncepcije akcionalih istraživanja 2.1. Tipološka teorija Kurta Levina 2.2. Fric Hag i Hajnc Moser: Renesansa koncepcije akcionalih istraživanja 2.3. Negu Ivan: Dijalektička teorija ličnosti 2.4. Đan, Antonio Đilji: Nova objektivna kritika teorija o društvu 2.5. Alen Turen: Akciona teorija i metodologija istraživanja u sociologiji 3. Problem definisanja akcionalih istraživanja 4. Osnovne postavke (principi, postulati), koncepcije akcionalih istraživanja 5. Metode akcionalih istraživanja 6. Važniji problemi korištenja akcionalih istraživanja</p> <p>IV Uloga i funkcija naučne teorije i naučno teorijskih i drugih saznanja u procesu naučnog istraživanja i savremene prakse socijalnog rada</p>
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja - individualni rad i interaktivno učenje u grupi - izrada seminarskog rada
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata, - izrada samostalnog seminarskog rada i prezentacija, odnosno njegova usmena odbrana.
Status	Obavezan
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/s/h
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - samoevaluacija - anketiranje studenata
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Literatura:

- Termiz, Dž. (2005), **Teorija nauke o socijalnom radu**, NIK „Grafit“, Lukavac
- Termiz, Dž. (2001), **Osnovi metodologije nauke o socijalnom radu**, NIK „Grafit“, Lukavac
- Dervišbegović, M. (2003), **Socijalni rad-teorija i praksa**, Zonex, Sarajevo
- Howe, D. (1997), **Uvod u teoriju socijalnog rada**, Beograd
- Malcom, P. (2001), **Savremena teorija socijalnog rada**, Filozofski fakultet Univerziteta u Banjoj Luci
- Dr. Yves-Rastimir Nedeljković, **Socijalni rad** (Prilozi studijama naučnih osnova), Beograd, 1982.

7. Halmi, A. (1995), **Metodologija istraživanja u socijalnom radu**, „Alinea“, Zagreb
8. Pinker, R. (1975), **Socijalna teorija i socijalna politika**, Zagreb
9. Fromm, E. (1963), **Zdravo društvo**, Beograd
10. Halmi, A. , **Socijalni rad u lokalnoj zajednici**
11. Martinović, M. (1987), **Znanstvene osnove socijalnog rada**, Narodne novine, Zagreb

MENADŽMENT U SOCIJALNOM RADU

Odgovorni profesor:

Profesori / saradnici u nastavi:

Cilj modula:

Cilj ovog modula je da se studenti upoznaju sa osnovama naučnog određivanja menadžmenta uopće i u socijalnom sektoru i socijalnom radu, a naročito sa aspekta osnovnih zakonitosti i principa upravljanja socijalnim sistemima i ljudima u njima kako bi se na najfunkcionalniji i ekonomičan način postigli dobri rezultati u tim sistemima.

Godina	IV
Semestar	VII
Ishodi učenja	Iz ovog predmeta studenti će se moći upoznati sa kategorijalnim sistemom menadžmenta, njegovim ekonomskim i upravljačkim kategorijama unutar socijalnih službi i socijalnog rada u oblastima gdje se ostvaruje. Cilj je dostići evaluaciju kroz područja djelovanja a preko zadataka, nivoa i tipova menadžmenta.
Sadržaj	Pored upoznavanja sa predmetom menadžmenta i zadacima menadžmenta i menadžera, položaja i značaja menadžmenta na svim nivoima i tipovima, studenti će posebno upoznati i: <ul style="list-style-type: none"> - sa mrežom menadžmenta u vladinom socijalnom sektoru, sektoru privatnih socijalnih ustanova i naročito u sistemu nevladinih neprofitnih organizacija i ustanova, - menadžment u socijalnom sektoru i socijalnom radu zasnovanom na humanizmu i etičnosti a uz primjenu načela efikasnosti i izbora strateških odluka, prestavlja permanentni razvojni proces aktiviziranja korisnika usluga u kooperaciju sa menadžerima i drugim nosiocima usluga, - značajnu komponentu menadžmenta u socijalnom radu prestavlja organizacijski menadžment koji uključuje poimanje organizacije, komunikacijske, motivacijske, formalne i neformalne strukture organizacije, - u socijalnom menadžmenu značajno mjesto zauzima umještost tipologije i oblikovanja organizacija, njihovo uključivanje u sisteme okoline, međusobno povezivanje i razvijanje mix sistema organizacije (vladin, privatni NGO sistemi i okolina) - posebno značajno mjesto zauzimati će ovladavanjem znanja o ulogama i zadacima socijalnih radnika na svim nivoima menadžmenta i dr.
Metode poučavanja i učenja	Pored predavanja i značajne participacije studenata u interaktivnom smislu, značajno mesto će imati aktivizacija studenata u eksperimentalnim grupama u kojima će se igrati uloge menadžera kako u organizacionim smislu tako i u smislu savlađivanja „teških mesta“ u rukovođenju i organizaciji. <ul style="list-style-type: none"> - pored upravljačkih funkcija u grupama će se raditi rotacijski sistem da bi svi studenti prošli kroz moguće faze menadžment.
Procjena ishoda učenja	Procjena ishoda učenja biti će realizirana kroz sve oblike aktivnosti studenata uz provjeru znanja, ocjenu rada na vježbama, ocjenu seminarinskog rada/eseja i kroz završnu ocjenu.
Status	Obavezan
ECTS	6

Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	U ovom modulu vršiti će se višestrana evaluacija i samoevaluacija, tako što će biti ocjenjivani svi rezultata individualnog i grupnog rada studenata.
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Literatura:

- 1.John Harris and Des Kelly: Management Kills in Social Care, Billing&Sons Ltd,Worcester, 1992.
- 2.Marija Ovsenik: Management v socijalnom delu,VŠSD, Ljubljana, 1995.
- 3.Šehić, Dž. I Rahimić,Z. Menadžment, Ekonomski fakultet Sarajevo, 2006.
- 4.Šunje,A. Top menadžer,vizionar i strateg.Tirada,Sarajevo,2003.
- 5.Kotler,Ph.Andreasen: Strategic marketing for nonprofit organizations, Prentice Hall, 1995.
- 6.Terry Smyth i dr. Menadžment u zdravstvenom i socijalnom sektoru (vodič za menadžere) HealthNet International, kanc. Sarajevo 1996.

SOCIJALNI RAD SA DJECOM I MLADIMA

Odgovorni profesor:

Profesori / saradnici u nastavi:

Cilj modula: Upoznavanje studenata sa problemima sa kojima se djeca i mladi susreću; kritičko proučavanje procesa i događaja koji mogu izazvati probleme, i ulozi i zadacima socijalnog rada u rješavanju ili ublažavanju ovih problema.

Godina	IV
Semestar	VII
Ishodi učenja	<p>Student će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznati probleme; - kritički analizirati njihove uzroke; - predlagati odgovarajuće mјere u cilju rješavanja problema
Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> - SOCIJALNI RAD SA DJECOM BEZ RODITELJSKOG STARANJA - Socijalni rad sa djecom pod starateljstvom; - Socijalni rad sa djecom na porodičnom smještaju; - Socijalni rad u postupku usvojenja; - Socijalni rad sa djecom na institucionalnom smještaju; - SOCIJALNI RAD SA DJECOM I MLADIMA SA POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU; - SOCIJALNI RAD U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja, - interaktivno učenje u grupi – grupni rad i prezentacije, - seminari iz literature
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata, - izrada samostalnog ili grupnog pismenog rada i usmena prezentacija
Status	Izborni predmet za studente Socijalnog rada
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje mišljenja studenata o kvalitetu procesa poučavanja; - samoevaluacija profesora; - procjena znanja studenata: pismena provjera znanja (midterm) i završna provjera znanja; - eksterna evaluacija
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Obavezna literatura:

1. Milovanović, M. i Krgović, T. *Područja socijalnog rada*, Beograd, Udrženje stručnih radnika socijalne zaštite Republike Srbije i Dom za decu i omladinu ometenu u mentalnom razvoju - Sremčica, 1998.
2. Dervišbegović, M. *Socijalni rad - Teorija i praksa*, Sarajevo, Studentska štamparija, 2001.
3. Buljubašić, S. *Socijalna integracija djece bez roditeljskog staranja*, Sarajevo, DES, 2004.
4. Buljubašić, S. *Maloljetnička delinkvencija*, Sarajevo, Arka PRESS, 2005., str. 223-260

Šira literatura:

5. Gordon, T. *Kako biti uspešan nastavnik*, Beograd, Kreativni centar, 2001.

6. Lakićević, M. *Metode i tehnike socijalnog rada III*, Beograd, Fakultet političkih nauka u Beogradu i Udruženje stručnih radnika socijalne zaštite Republike Srbije, 2000.
7. *Konvencija Ujedinjenih nacija o pravima djeteta*

TEORIJSKI MODELI PRISTUPA OBITELJI

Odgovorni profesor:

Profesori / saradnici u nastavi:

Godina	IV
Semestar	VIII
Ishodi učenja	Razumijevanje i poznavanje teorijskog okvira u pristupu obitelji, propitujući probleme s kojima je suočena savremena obitelj. Osim ozbiljnog i kritičkog razumijevanja različitih teorija student će se upoznati i sa nekim modelima obiteljske terapije, ali i razviti određene vještine i tehnikе potrebne za rad s obitelji u krizi.
Sadržaj	U okviru ovog modula bit će proučavane različite teorije o obitelji, pristupi u obiteljskoj terapiji, kroz upoznavanje sa karakteristikama i procesima u savremenoj obitelji. Proces izučavanja predmeta obuhvatit će različite oblike funkcionalnih i nefunkcionalnih obitelji, različite krizne situacije unutar obitelji, komunikaciju, a posebna pažnja bit će na različitim terapijskim pristupima obitelji.
Metode poučavanja i učenja	Predavanja, moderirane diskusije, rad u malim grupama, igranje uloga i filmske projekcije.
Procjena ishoda učenja	<ol style="list-style-type: none"> Student je obavezan prisustvovati i aktivno sudjelovati u nastavi. (10 bodova) U toku semestra student će uraditi pisani rad max.3 stranice (font 12, prored 1,5). Za pisani rad student bira definiciju ili teoriju, objašnjava kako razumije izabrani teoriju i povezuje je sa praktičnim problemima. Student mora dati kritički osvrt na izabranu teoriju/definiciju. (15 bodova) Studenti su podjeljeni u grupe po 4 studenta. Svaka grupa izabere jednu teoriju na kojoj će raditi, a koju će teorijski elaborirati i praktično prikazati kroz igru uloga, ili drugi izabrani metod. Prilikom igranja uloga važno je da grupa bude rukovođena izabranom teorijom. Prezentacija grupnog rada je oko 45 minuta. (20 bodova) Student će uraditi prikaz knjige iz beletristike ili prikaz filma koji su vezani za obiteljsku problematiku (15 bodova). Na kraju semestra student polaže pismeni ispit. (40 bodova)
Status	Obavezni
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	Bosanski i engleski
Evaluacija	Na kraju semestra bit će urađena evaluacija pomoću anketnog upitnika.
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

LITERATURA:

Obavezna literatura:

1. Janković, J. (2004), Pristupanje obitelji - sustavni pristup, Alinea, Zagreb.
2. Ekerman, N.V. (1987), Psihodinamika porodičnog života, Biblioteka „Psiha“, Titograd.

3. Pašalić-Kreso, A. (2004), Koordinate obiteljskog odgoja, Jež, Sarajevo.

Šira literatura:

1. Dervišbegović, M. (1997). Socijalna pedagogija sa andragogijom, Studentska štamparija Univerziteta Sarajevo.
2. Dizdarević, I. (2002). Agensi socijalizacije ličnosti, Prosvjetni list, Sarajevo.
3. Goldner-Vukov, M. (1988), Porodica u krizi, Medicinska knjiga, Beograd-Zagreb.
4. Jasper Juul, (2002), Razgovori s obiteljima:perspektive i procesi, Alinea, Zagreb.
5. Milojković, M. i sur (1997), Porodična terapija, Centar za brak i porodicu, Beograd.
6. Nikolić, S. i sur. (1996), Psihoterapija obitelji, Medicinska naklada Zagreb.
7. Payne, M. (2001). Savremena teorija socijalnog rada, Filozofski fakultet u Banja Luci.
8. Šadić, S. (2006), Porodica kao izvor (ne)sigurnosti za ostvarivanje prava/potreba djeteta. IBHI.
9. Vidanović, I., Kolar, D. (2003). Mentalna higijena, Sremčica „Linea“.
10. Adžajlić-Dedović, A., i sur. (2005), Nasilje u porodici-razvojna studija u Bosni i Hercegovini, Institut za kriminologiju i sigurnosne studije Fakulteta kriminalističkih nauka u Sarajevu, Ambasada Usa, Odjel za odnose a javnošću, Sarajevo.

LJUDSKA PRAVA I ETIKA SOCIJALNOG RADA

Odgovorna profesorica:

Saradnica u nastavi:

Cilj modula: Razvijanje opštih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina). Studenti će naučiti važnost primjene međunarodnih i domaćih pravnih dokumenata kojima se štite ljudska prava, kao i etičke principe u praksi pomažućih profesija, posebno, socijalnog rada. Naglasak će biti na odnosu između zaštite i razvoja ljudskih prava i etike socijalnog rada. Posebna pažnja biće posvećena područjima koja trajno izazivaju etičke dileme u profesionalnom angažmanu stručnjaka u oblasti socijalnog rada te na mogućnost njihovog rješavanja.

Godina	IV
Semestar	VIII
Ishodi učenja	<p>Student će naučiti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznati i primijeniti dokumenta kojima se štite ljudska prava; - prepoznati i primijeniti etičke principe u praksi pomažućih profesija; - važnost zaštite i razvoja ljudskih prava i etike socijalnog rada u kontekstu etike pomažućih profesija; - područja koja trajno izazivaju etičke dileme u radu stručnjaka u oblasti socijalnog rada; - kritički analizirati problem; - mogućnosti rješavanja relevantnih etičkih dilema
Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> - uvod u predmet; - razvoj ljudskih prava-komparativni pregled; - međunarodno-pravni dokumenti u oblasti zaštite ljudskih prava; - savremena praksa zaštite ljudskih prava u pomažućim profesijama; - zaštita i razvoj ljudskih prava i etika pomažućih profesija; - osnovi primjenjene etike s osrvtom na temelje profesionalne etike (profesionalni etički kodeksi); - etički principi u praksi socijalnog rada; - etika i druge discipline; - etika socijalnog rada i etika u socijalnom radu;
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja - interaktivno učenje u grupi – grupni rad i prezentacije - seminari iz literature - esej (zadaća) iz literature
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata - izrada samostalnog ili grupnog pismenog rada i usmena prezentacija - znanje sadržaja modula provjerava se pismenim i usmenim putem
Status	Obavezan za studente Socijalnog rada.
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - samoevaluacija profesora/saradnika kroz razgovor nastavnika i studenata; - procjena znanja studenata: mideterm (pismena provjera znanja) i završna provjera znanja - eksterna evaluacija

Ocjenvivanje

A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

LITERATURA:

1. Žilić, A., (1996.) Kodeks ljudskih prava, Slavonski Brod
2. Sali, S., Terzić, Z., (2001.) Međunarodni dokumenti o ljudskim pravima-Instrumenti ustava Federacije BiH;
3. Human Rights and Social Work, (1994.) Manual for schools of social works and the social work profession ;
4. Žganec, N., (1999.) Etika pomažućih profesija-Primjer socijalnog rada, Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada, 1, 17-27.
5. Miković, M., (2000.) Djeca izložena rizičnim činiteljima i etika socijalnog rada, Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada, 7 (1), 95-105.
6. Ajduković, D., (2001.) Etička načela i standardi socijalnog rada, Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada, 8 (2), 227-324.
7. Prijedlog Novog etičkog dokumenta Međunarodne federacije socijalnih radnika i Međunarodnog udruženja škola za socijalni rad (Proposal for a New ethical document of IASSW and IFSW), Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada, (2005), 12 (1), 199-207.
8. Čehok,I.,Koperek,I. (ur.) (1996.) Etika-Priručnik jedne discipline, Školska knjiga, Zagreb
9. Banks, S., (1988.) Codes of Ethics and Ethical Conduct - A Wiew From the Caring Professions, Public Money&Management 18 (1), 27-30
10. Žižak,A.,Koller-Trbović, N., (2003) Sudjelovanje djeteta u procesu procjene potreba i planiranja intervencija, Dijete i društvo, 5 (1), 119-136
11. Ajduković, M., Sladović-Franz, B.,Kamenov, Ž., (2005.) Stavovi stručnjaka socijalne skrbi prema izdvajanju djece iz obitelji i udomiteljstvu, 12 (1), 39-67

NASILJE U PORODICI

Odgovorni profesor:

Saradnik u nastavi:

Cilj modula: upoznati studente sa savremenim teorijama o nasilju u porodici, podići nivo svijesti studenata kao budućim profesionalaca u oblasti socijalne zaštite o nasilju nad djecom i ženom u porodici; analizirati postojeće mehanizme zaštite zlostavljane djece u okviru sistema socijalne zaštite; osvijetliti fenomen nasilja nad ženom u porodici i vrste kriznih intervencija iz ugla profesije socijalnog rada, te pripremiti studente za rad sa osobama izloženim nasilju; kritički elaborirati mogućnosti prevencije porodičnog nasilja.

Godina	IV
Semestar	VIII
Ishodi učenja	<ul style="list-style-type: none"> - Studenti će usvojiti teorijska znanja o fenomenu nasilja u porodici - Studenti će moći kritički analizirati postojeći sistem socijalne zaštite u svjetlu zaštite djece (i drugih osoba izloženih nasilju) od porodičnog nasilja - Studenti će razviti kompetencije i vještine za rad sa osobama izloženima nasilju u porodici - Studenti će usvojena znanja i vještine moći primjenivati u (socijalnom) radu sa osobama izloženim nasilju
Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> - Savremene teorije o nasilju u porodici - Nasilje nad djecom u porodici - Zlostavljanja djece u sistemu socijalne zaštite - Nasilje nad ženom u porodici - Prevencija porodičnog nasilja
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja - interaktivno učenje u grupi – grupni rad i prezentacije
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata - izrada samostalnog ili grupnog pismenog rada i usmena prezentacija u grupi - procjena znanja studenata: mideterm (pismena provjera znanja) i završna provjera znanja
Status	IZBORNKI PREDMET
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - samoevaluacija profesora/saradnika kroz razgovor nastavnika i studenata; - eksterna evaluacija
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Literatura:

1. Ajduković M., G. Pavliković (ur.) (2000): Nasilje nad ženom u obitelji, Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
2. Ajduković, M., Rusac, S., J. Oresta (2008): Izloženost starijih osoba nasilju u obitelji, Revija za socijalnu politiku, 1, str. 3-23.
3. Srna, J. (ur)(2001): Od grupe do tima, Beograd: Centar za brak i porodicu.

4. Ajduković, M. (1997): Grupni pristup u spihosocijalnom radu, načela i procesi, Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
5. Deklaracija UN o eliminaciji nasilja nad ženama
6. Deklaracija o politici suprotstavljanja nasilju prema ženama u demokratskoj Evropi.
7. Zakon o ravnopravnosti spolova BiH.
8. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici BiH.
9. Killen, K.(2001): Izdani-zlostavljana djeca su odgovornost svih nas, Zagreb.
10. Eliasson, P.E. (2002). Muškarci, žene, nasilje, Sarajevo: Žene ženama.

SOCIJALNI RAD SA OSOBAMA S POSEBNIM POTREBAMA

Odgovorni profesor:

Saradnik u nastavi:

Cilj modula: pružiti studentima savremena znanja o (socijalnom) radu s osobama s posebnim potrebama; pomoći studentima da kritički reflektiraju o fenomenu invalidnosti, društvenoj odgovornosti za zaštitu osoba s posebnim potrebama, te mogućnostima i savremenim dostignućima socijalnog rada s osobama s posebnim potrebama; usvojiti neophodne kompetencije i vještine za rad sa osobama s posebnim potrebama.

Godina	IV
Semestar	VIII
Ishodi učenja	<ul style="list-style-type: none"> - Studenti će moći identificirati različite pristupe u određenju pojma invalidnosti, handikepa i tremina osobe s posebnim potrebama - Studenti će usvojiti znanja o društvenoj i pravnoj zaštiti osoba s posebnim potrebama u međunarodnim i domaćim dokumentima - Studenti će steći kompetencije i vještine za obavljanje socijalnog rada s osobama s posebnim potrebama; - Studenti će usvojiti znanja i vještine za rad na socijalnoj rehabilitaciji i socijalnoj integraciji osoba s posebnim potrebama.
Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> - Pojmovno određenje, definicije i uzroci invalidnosti - Socijalni rad s osobama s posebnim potrebama - Socijalna rehabilitacija - Socijalna integracija
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja - interaktivno učenje u grupi – grupni rad i prezentacije
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata - izrada samostalnog ili grupnog pismenog rada i usmena prezentacija u grupi - procjena znanja studenata: mideterm (pismena provjera znanja) i završna provjera znanja
Status	Obavezan za studente Socijalnog rada.
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - samoevaluacija profesora/saradnika kroz razgovor nastavnika i studenata; - eksterna evaluacija
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Literatura:

Leutar, Z. (2000): Socijalni položaj osoba s invaliditetom u Njemačkoj, U: Miković, M.(2006): Hrestomatija, Sarajevo: Fakultet političkih nauka, str.204-219.
Standardna pravila Un-a o izjednačavanju mogućnosti za osobe sa inavliditetom (1993)

SOCIJALNI RAD I MENTALNO ZDRAVLJE

Odgovorni profesor:

Saradnik u nastavi:

Cilj modula: upoznati studente sa fenomenom mentalnog zdravlja, i spregom između mentalnog zdravlja i socijalnog rada kao pomažuće profesije; objasniti i valorizirati različite modele i pristupe u pojmovnom određenju mentalnog zdravlja i mentalnog poremećaja; upoznati studente sa društvenim stavom i tretmanom osoba sa duševnim poremećajima kroz historiju; objasniti i kritički elaborirati različite mogućnosti intervencije socijalnih radnika na području mentalnog zdravlja i socijalnog rada saosobama sa duševnim smetnjama.

Godina	V
Semestar	IX
Ishodi učenja	<ul style="list-style-type: none"> - Studenti će moći kritički sagledati poziciju profesije socijalnog rada u kontekstu drugih pomažućih profesija, upoznati se sa historijom i suvremenim poimanjem socijalnog rada u svijetu i u BiH, te sa određenim nerješenim dilemama u socijalnom radu - Studenti će moći razlikovati različite pristupe u određenju menzalnog zdravlja i mentalnog poremećaja - Studenti će moći ritički sagledati i problematizirati društvene stavove i tretman osoba sa duševnim poremećajima u različitim historijskim etapama - Studenti će biti osposobljeni za socijalni rad sa osobama sa duševnim smetnjama
Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> - Socijalni rad: definicije i historija - Mentalno zdravlje i mentalni poremećaji: Pojmovno određenje, definicije i klasifikacije - Društveni stav i tretman osoba sa duševnim poremećajima u različitim historijskim periodima - Socijalni rad u mentalnom zdravlju
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja - interaktivno učenje u grupi – grupni rad i prezentacije
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata - izrada samostalnog ili grupnog pismenog rada i usmena prezentacija u grupi - procjena znanja studenata: mideterm (pismena provjera znanja) i završna provjera znanja
Status	Obavezan za studente Socijalnog rada.
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - samoevaluacija profesora/saradnika kroz razgovor nastavnika i studenata; - eksterna evaluacija
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Literatura:

1. Miković, M (2007): Socijalni rad i mentalno zdravlje, Sarajevo: Fakultet političkih nauka.

TEORIJE PLANIRANJA I RAZVOJA ZAJEDNICE

Odgovorni profesor:

Profesori / saradnici u nastavi:

Cilj modula: Modeli pravnih država, socijalnih država i država blagostanja u demokratski razvijenom svijetu sve više idu ka modelu društava blagostanja. Prelazak iz jednog u druge modele realizira se kroz procese koje karakterizira napredak u ljudskoj dobrobiti koja se ostvaruje u najnižim društvenim skupinama, prije svega u porodici i napokon u lokalnoj zajednici gdje se vidno ostvaruje ljudska dobrobit.. Ti procesi nisu mogući bez prethodnih procesa tj. bez procesa ljudskog osmišljavanja boljstva koji se realizuje kroz planiranje razvoja lokalne zajednice i njenih sastavnica, porodice, segmenata civilnog društva i zajednici najbližih do najviših sistema državne vlasti. Cilj ovog modula je da se upoznaju studenti sa teorijama koje omogućavaju razvoj sistema zajednice kao garanta sveopće ljudske dobrobiti.

Godina	V
Semestar	IX
Ishodi učenja	<p>Studenti će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Upoznati značaj teorija planiranja u razvoju zajednica. Planiranje kao proces kojim se, putem instrumenata, programa, strategija i planova ostvaruju ciljevi socijalnih politika i dostižu zadani ciljevi dobrobiti kao osnovnog cilja u razvoju društva. Teorije planiranja i njova primjenljivost pokazatelj su društvenih promjena preko analiza socijalnih procesa koji doprinose novim strategijama socijalnog i općeg društvenog razvoja.
Sadržaj	<p>Uvod i tematsko područje modula „Teorije planiranja i razvoja zajednice“ ima za cilj da se studenti uključe u spoznaje i razumjevanje teorija planiranja uopće i posebno sa teorijama planiranja u socijalnoj sferi,</p> <ul style="list-style-type: none"> - studenti će se posebno upoznati sa elementima planiranja općeg razvoja a posebno ekonomskog i socijalnog razvoja zajednice, - upoznavanje sa historijskim dimenzijama planiranja kao jednog od temeljnih uvjeta društvenih promjena, - teorije susretnih planiranja i nužnosti državnog intervencionizma u ekonomskom i socijalnom razvijaju, - teorije i modeli ostvarivanja država blagostanja naspram izrazito nerazvijenih država i država tkz. Trećeg svijeta, - države blagostanja, „države trećeg svijeta“, protivuriječnosti, kriza država blagostanja i globalizacija, - globalizacija i protivuriječnosti u socijalnoj sferi, nove strategije i socijalni programi kao odgovori na isključivi global/ekonomizam, - teorije planiranja u razvoju zajednice, iskustva drugih i projekcije u uslovima tranzicije političkog, ekonomskog i socijalnog sistema u nas, - planiranje razvoja zajednice, razvoja okruženja i regionalnog razvoja kao uslova globalizacije sa socijalnim elementima, - teorije planiranja i razvoja zajednice u praksi, vrste planova, nosioci planiranja, građani kao planerim i korisnici razvojnih ciljeva i efekata razvoja, - -studije slučaja.
Metode poučavanja i	Ovaj modul zhtjeva permanentni interaktivni pristup u predavanjima i svim drugim oblicima mentorskog rada sa studentima,

učenja	- izrada i prezentacija izvještaja terenskog istraživanja i analize sadržaja aktuelnih razvojnih programa, - izrada programa mikro socijalnih programa i planova razvoja lokalnih zajednica
Procjena ishoda učenja	Procjena ishoda učenja biti će ostvarivana putem ocjenjivanja svih oblika aktivnosti u procesu nastave, grupnog i timskog rada i rada na zadanim temama kod pojedinih nosilaca planiranja razvoja zajednica, -Teorijska izrada i odbrana nacrta planiranja uz naznaku zadanih ciljeva u razvoju zajednice.
Status	Obavezan
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	U ovom modulu primjenjivati će se višestrana evaluacija, odnosno evaluvacija nastavničkih predavanja i uputa, samoevaluacija studenata i evaluacija grupnih vođenja i rezultata grupnog rada.
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Literatura:

1. James Midgley: Social Development, The Development perspective in in Social Welfare, SAGE Publications, London 1995.
2. John Kenneth Galbraith: The Good Society- The Humane Agenda, Houghton Mifflin Company, Boston, 1996.
3. Mojca Novak. Razvoj evropskih modelov države balaginje, Vioko škola za socijalno delo, Ljubljana, 1997.
4. Slavica Joković :PHARE – Program pomoći Evropske unije za zemlje Centralne i Istočne Evrope, Prometej, Beograd 1979.
5. Zdravko Petak, Javna dobra i političko odlučivanje, Fakultet političkih znanosti, Zagreb, 2001.
6. Vahid Kljajić: „Socijalni programi i minimum socijalne sigurnosti u funkciji društvenih reformi“, Socijalni rad i soc. Zaštita 1 i 2 Sarajevo 1991.
7. Vahid Kljajić: Vahid Kljajić: „Savremena socijalna politika i njeni instrumenti- socijalni programi i njihove protivuriječnosti“, Socijalni rad isoc.zaštita, Sarajevo 1991.
8. Dževad Termiz: Teorija nauke o socijalnom radu, NIK Grafit Lukavac 2005.
9. UNDP: Izvještaj o humanom razvoju BiH (1998 i 2002.)
10. UNDP: Milenijumski razvojni ciljevi BiH, 2003.

SOCIJALNI RAD SA STARIJIM OSOBAMA

Odgovorna profesorica:

Saradnik u nastavi:

Cilj modula: upoznati studente sa savremenim shvatanjima fenomena starosti i starenja; kritičko sagledavanje društvenih potreba i stvarnog položaja starijih osoba; sticanje znanja o savremenim oblicima zaštite starijih osoba i osnovnim postulatima, ciljevima i zadacima socijalnog rada sa starijim osobama; usvajanje kompetencija i vještina za bavljenje socijalnim radom sa starijim osobama.

Godina	V
Semestar	IX
Ishodi učenja	<ul style="list-style-type: none"> - Studenti će savladati osnovne gerentološke i gerijatrijske koncepcije o potreba i zaštiti u starosti - Studenti će usvojiti znanja o socijalnim, psihološkim, zdravstvenim i ekonomskim aspektima starosti - Studenti će biti u stanju da kritički evaluiraju različite oblike zaštite starijih osoba - Studenti će steći neophodna znanja i vještine za socijalni rad sa starijim osobama
Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> - Društvena potreba za zaštitom starijih osoba - Gerentološke i gerijatrijske koncepcije o potrebama i zaštiti u starosti - Starost kao fenomen - Socijalni, psihološki, zdravstveni i ekonomski aspekti starosti - Osnovne potrebe starijih osoba - Organizirani oblici zaštite starijih osoba u savremnim uslovima - Socijalni rad u zaštiti starijih osoba
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja - interaktivno učenje u grupi – grupni rad i prezentacije
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata - izrada samostalnog ili grupnog pismenog rada i usmena prezentacija u grupi - procjena znanja studenata: mideterm (pismena provjera znanja) i završna provjera znanja
Status	Obavezan za studente Socijalnog rada.
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - samoevaluacija profesora/saradnika kroz razgovor nastavnika i studenata; - eksterna evaluacija
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

LITERATURA:

Obavezna literatura:

Sumrak, D.81995): Socijalna gerentologija, Beograd: San, str.119-165.

Smiljanić, V.(1999): Psihologija stranje, Beograd: Društvo psihologa Srbije, str. 128-151.

- Jakić-Kozarčanin,L. (2003): Starost između države i porodice, Beograd: Službeni glasnik, str.15-104.
- Milosavljević,N.(1999): gerontologija, Starnje i straost, Novi Sad: Old Commerce, str.109-159.
- Manojlović, P. (1996): Socijalni rad i starost, Beograd: gerontološko društvo Srbije.
- Miković, M. (2008): Socijalni rad u procesu deinstitucionalizacije i primjeni alternativnih oblika zbrinjavanja i pružanja pomoći starijim oosbama u BiH, Skopje: Filozofski fakultet.
- Miković, M.82001): Djeca i starije osobe: marginalne grupe u BiH društvu, Sarajevo: Socijaldemokrat, 6-7, str.127-138.

Šira literatura:

- Ajduković, M., Rusac, S., J. Ogresta (2008): Izloženost starijih osoba nasilju u obitelji, Revija za socijalnu politiku, 1, str. 3-23.

ODABRANI INSTITUTI PORODIČNOG PRAVA

Odgovorna profesorica:

Saradnica u nastavi:

Cilj modula: Razvijanje opštih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina). Sticanje znanja koje će studentima omogućiti bolje razumijevanje delikatnih odnosa unutar porodice, obzirom na njihove dalekosežne individualne i društvene implikacije. Naglasak se stavlja na pravno proučavanje odnosa između članova porodice, osobito onih koji se, zbog različitih uzroka, nalaze u stanju kada im je neophodna društvena pomoć i zaštita. Kroz ovaj predmet, studentima će biti omogućeno stjecanje praktičnih vještina u primjeni zakonske regulative na pojedinačne slučajeve.

Godina	V
Semestar	IX
Ishodi učenja	<p>Student će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - kontekstualizirati sprnu situaciju unutar porodice; - adekvatno kritički analizirati sporu situaciju; - samostalno prosuđivati na temelju adekvatne argumentacije i rješavati sporne situacije koristeći ovlasti intervencije u porodične odnose kad oni štete njenim članovima
Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> - porodičnopravni instituti u sistemu socijalne politike - promjena strukture porodice i novi oblici porodičnih zajednica - prava i problemi djece u kontekstu ljudskih prava u Bosni i Hercegovini - porodično nasilje (pravni okvir) - porodičnopravni institut starateljstva (razvoj, savremene tendencije, međunarodni standardi) s naglaskom na zaštitu nemoćnih i starijih osoba
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - predavanja koncentrirana na pojedine dijelove sadržaja modula, uz aktivno sudjelovanje i kontinuirani rad studenata (individualni i grupni rad i prezentacije) - seminari iz literature - esej (zadaća) iz literature
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata - izrada samostalnog ili grupnog pismenog rada i usmena prezentacija - znanje sadržaja modula provjerava se pismenim i usmenim putem
Status	Izborni za studente Socijalnog rada.
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - samoevaluacija profesora/saradnika kroz razgovor nastavnika i studenata; - procjena znanja studenata usmenim putem te posanjem eseja na predmetnu temu - eksterna evaluacija
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Literatura:

1. Bubić, S., i Traljić, N. (2007.) Bračno pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo

2. Bubić, S., i Traljić, N. (2007.) Roditeljsko i starateljsko pravo, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo
3. Problemi djece i omladine u kontekstu ljudskih prava u Bosni i Hercegovini, (2006.), Zbornik radova, urednik: Rašidagić, E.K., Rabic, Sarajevo
4. Milas, I., „Obiteljsko pravo i socijalna skrb – međuovisnost u svjetlu razvoja instituta skrbništva za punoljetne osobe”, www.revija-socijalna-politika.com
5. Rađenović, M., „Posebni upravni postupci u oblasti socijalne zaštite i stavljanja lica pod starateljstvo u pravu Republike Srpske“, Pravna Misao, 2006; XXXVII(3-4):27-33.
6. Bubić, S., „Specifičnosti sudske postupaka u vezi sa bračnim i porodičnim odnosima u zakonodavstvu u Bosni i Hercegovini. Aktualnosti građanskog i trgovackog zakonodavstva i pravne prakse“: Zbornik radova, Neum, 2006; (4): 113-128.
6. Hlača, N., (1994.) Pravni položaj ometenih osoba na kraju 20. stoljeća, u Naša obitelj danas, Zagreb, str. 120-125
7. Hrabar, D., (1989.) Prava djece kao prava čovjeka, Naša zakonitost 7-8, str. 865-873
8. Hrabar, D., (1994) Dijete – pravni subjekt u obitelji, Zagreb
9. Miković, M., (2007.) Socijalni rad i mentalno zdravlje, Fakultet političkih nauka, Sarajevo
10. Bakarić, A., (1992.) Pravni status fizičke osobe i pravno relevantno očitovanje volje s posebnim osvrtom na poslovnu sposobnost, u: Obitljeko pravo I, Suvremene tendencije, Zagreb: Odabrane teme, PFZ – Zavod zda građanskopravne znanosti i obiteljsko pravo, str. 49-73

SIROMAŠTVO I SOCIJALNA ISKLJUČENOST

Odgovorni profesor:

Profesori / saradnici u nastavi:

Cilj modula: Kritičko proučavanje uzroka i pojavnih oblika siromaštva i socijalne isključenosti sa posebnim osvrtom na pojmovno i sadržajno razgraničenje socijalne isključenosti i siromaštva

Godina	Iznborni predmet
Semestar	Iznorni predmet
Ishodi učenja	<p>Student će moći:</p> <ul style="list-style-type: none"> - adekvatno uočiti i analizirati problem; - analizirati uzroke i pojavnne oblike siromaštva i socijalne isključenosti; - - predlagati adekvatne mјere za rješavanje problema
Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> - Uvod u problematiku: pojam siromaštva, definicije apsolutnog i relativnog siromaštva; linija siromaštva; - Teorije o siromaštvu: individualističke teorije o siromaštvu; funkcionalizam i teorija stratifikacije; marksistička teorija; teorija države <i>blagostanja</i>; - Siromaštvu kao globalan problem: siromaštvu u zemljama u razvoju i visoko razvijenim zemljama; feminizacija siromaštva; - Siromaštvu u Bosni i Hercegovini: uzroci i rasprostranjenost siromaštva; mјere za suzbijanje siromaštva, - Ujedinjene nacije u borbi protiv siromaštva; - Socijalna isključenost: problemi definisanja i oblici socijalne isključenosti;- Uzroci socijalne isključenosti
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja, - interaktivno učenje u grupi - grupni rad i prezentacije, - seminari iz literature
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata, - izrada samostalnog ili grupnog pismenog rada i usmena prezentacija
Status	Iznorni predmet
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - prikupljanje mišljenja studenata o kvalitetu procesa poučavanja; - samoevaluacija profesora; - procjena znanja studenata: pismena provjera znanja (midterm) i završna provjera znanja; - eksterna evaluacija
Ocenjivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Obavezna literatura:

1. Entoni Gigens, *Sociologija*, Beograd, Ekonomski fakultet, 2003., str. 314-344
2. Michael Haralambos, Martin Holborn, *Sociologija, Teme i perspektive*, Zagreb, Golden marketing, 2002.
3. Zoran Šućur, *Siromaštvu: teorije, koncepti i pokazatelji*, Zagreb, Pravni fakultet, 2001.

4. Mira Lakićević, *Pojam siromaštva i teorije o siromaštву* u: Socijalni rad i socijalna politika, Zbornik radova III, Beograd, Fakultet političkih nauka, 1997., str. 119-135.

Šira literatura:

1. Ljubica Srđić-Đaković, *Ujedinjene nacije u akciji za iskorenjavanje siromaštva*, U: Socijalni rad i socijalna politika, Zbornik radova, Beograd, Fakultet političkih nauka, 1997., str. 137-145.
2. Zoran Šućur, *Koncept socijalne isključenosti* u.: Revija za socijalnu politiku 2(3), Zagreb, RSP, 1995., str. 223-230

MEDIJACIJA I SOCIJALNI RAD

Odgovorna profesorica:

Saradnica u nastavi:

Cilj modula: Razvijanje opštih i specifičnih kompetencija (znanja i vještina). Studenti će se upoznati sa teorijskim objašnjenjima sukoba, značaju promatranja sukoba i načinima njihovog rješavanja u području socijalnog rada. Poseban naglasak biće stavljen na evropske standarde u praksi za medijatore u socijalnom radu i specifičnosti posredovanja u socijalnom radu.

Godina	Izborni predmet
Semestar	Izborni predmet
Ishodi učenja	<p>Student će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prepoznati značenje sukoba u području socijalnog rada; - Prepoznati uticaj sukoba na porodične i socijalne probleme; - Razvijati vještine prepoznavanja potrebe za primjenom neke od tehnika posredovanja i vještina posredovanja, a osobito vještinu porodičnog posredovanja
Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> - Teorijska objašnjenja sukoba - Značaj promatranja sukoba i načine njihovog rješavanja u području socijalnog rada - Definicije i modeli posredovanja; razvoj posredovanja (medijacije) u praksi socijalnog rada - Karakteristike posredovanja u praksi socijalnog rada - Područja posredovanja u socijalnom radu (porodično posredovanje, posredovanja u postupku razvoda brraka, posredovanja nakon razvoda braka, poredovanje u lokalnoj zajednici, posredovanja u radu sa starijim osobama) - Pravni okvir porodičnog posredovanja - Faze postupka posredovanja - Evropski standardi u praksi za medijatore u socijalnom radu
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja u vezi sa sadržajem modula - interaktivna predavanja u vezi sa posebnim temama koje interesiraju studente - interaktivno učenje u grupi – grupni rad i prezentacije - seminari iz literature - esej (zadaća) iz literature
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata - izrada samostalnog ili grupnog pismenog rada i usmena prezentacija - znanje sadržaja modula provjerava se pismenim i usmenim putem
Status	Izborni
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - samoevaluacija profesora/saradnika kroz razgovor nastavnika i studenata; - procjena znanja studenata: mideterm (pismena provjera znanja) i završna provjera znanja - eksterna evaluacija

Ocjenvivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)
--------------	---

Literatura:

1. Trgovčević, N., i Sladović, B. (1997.) **Potrebe i interesi za posredovanjem u socijalnom radu**, Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada, 4, 119-129
2. Peruača, B. I Teršelić, V. (2004.) **Medijacija: posredovanje u sukobima za uporne**, Osijek, Centar za mir, nenasilje i ljudska prava
3. Kruk, E. (1997) **Mediation and Conflict Resolution in Social Work and the Human Services: Issues, Debates, and Trends**. U: Kruk, E. (ur.) Mediation and Conflict Resolution in Social Work and the Human Services, Chicago: Nelson-Hall, Inc., 1-19
4. Duman, Dž. (2007.) **Normativni okvir porodičnog posredovanja u pravu Evrope unije i Vijeća Evrope**, Godišnjak Pravnog fakulteta u Sarajevu, L-2007., 99-113
5. Alinčić, M. (1999.) **Europsko viđenje postupka obiteljskog posredovanja**, Revija za socijalnu politiku, 6 (3-4), 227-240
6. Sladović Franz, B. (2005.) **Obiteljska medijacija**, Ljetopis Studijskog centra socijalnog rada,
7. Ajduković, M. I Sladović Franz, B. (2003) **Razumijevanje sukoba**, U: Ajduković, D. (ur.) Socijalna rekonstrukcija zajednice, Zagreb: Društvo za psihološku pomoć, 195-210
8. Ajduković, M. I Sladović Franz, B. (2003) **Prevladavanje sukoba**, U: Ajduković, D. (ur.) Socijalna rekonstrukcija zajednice, Zagreb: Društvo za psihološku pomoć, 211-230
9. Ajduković, M. I Sladović Franz, B. (2003) **Pretpostavke konstruktivnog rješavanja problema i sukoba u procesu socijalne rekonstrukcije zajednice**, U: Ajduković, D. (ur.) Socijalna rekonstrukcija zajednice, Zagreb: Društvo za psihološku pomoć, 231-255

SOCIJALNI RAD U KRIZNIM SITUACIJAMA

Odgovorni profesor:

Cilj modula: cilj realizacije nastavnog programa je da studenti steknu osnovna teorijska (sa)znanja o socijalnom radu u kriznim situacijama, polazeći prije svega od rata i njegovih posljedica, kao i aktuelnih ekonomskih, socijalnih i političkih reformi i tranzicije bosanskohercegovačkog društva kao posebne situacije u kojoj se pojavljuju određeni problemi, mogućnosti i domeni djelovanja socijalnog rada u takvim situacijama.

Godina	Izborni predmet
Semestar	Izborni predmet
Obrazloženje sadržaja nastavnog programa	Nastavni program iz predmeta Socijalni rad u kriznim situacijama je jednosemestralni izborni predmet. Nastavni program sadrži i obuhvata definisanje osnovnih pojmoveva socijalnog rada i krizne situacije, te njihovog međusobnog interakcijskog odnosa, kao i socijalne pojave i socijalne probleme u kriznim situacijama te metodiku socijalnog rada i socijalne politike u kriznim situacijama.
Sadržaj	<p style="text-align: center;">UVOD</p> <p>1. Definisanje socijalnog rada 2. Definisanje krizne situacije Kriterij klasifikovanja kriznih situacija</p> <p style="text-align: center;">I</p> <p>1. Manifestovane socijalne pojave i socijalni problemi u kriznim situacijama 1.1. Kriterij klasifikovanja socijalnih pojava i socijalnih problema 2. Interakcijski odnos krizne situacije i određenih vrsta socijalnih pojava i socijalnih problema 3. Akciona istraživanja socijalnih pojava i socijalnih problema u kriznim situacijama</p> <p style="text-align: center;">II</p> <p>1. Društvene grupe u stanju naglašene socijalne potrebe u kriznim situacijama Migracione društvene grupe Društvene grupe sa asocijalnim ponašanjem Marginalne društvene grupe</p> <p style="text-align: center;">III</p> <p>Socijalni rad u kriznim situacijama 1. Socijalni rad sa raseljenim licima i izbjeglicama Procjena potreba i resursa Planiranje socijalne akcije Organizovanje i razvoj zajednice – glavni zadaci zajednice 2. Praktikovanje socijalnog rada sa raseljenim licima i izbjeglicama koje zahtjevaju posebnu pažnju 3. Socijalni rad u ratom zahvaćenim područjima Socijalni rad i organizovanje lokalne zajednice u ratnim i postratnim uslovima Socijalni rad u drugim kriznim situacijama</p>

	Mogućnosti primjene modela u lokalnoj zajednici
	<p style="text-align: center;">IV</p> <p>Socijalna politika u uslovima društvene krize – kriznim situacijama</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Konceptacija prevazilaženja krize 2. Socijalni problemi izazvani krizom i mjere socijalne politike 3. Socijalna politika i socijalni rad u uslovima tržišnog privređivanja
Metode poučavanja i učenja	<ul style="list-style-type: none"> - interaktivna predavanja - individualni rad i interaktivno učenje u grupi
Procjena ishoda učenja	<ul style="list-style-type: none"> - kontinuirano praćenje i ocjenjivanje aktivnosti studenata - izrada samostalnog seminarskog rada i prezentacija, odnosno njegova usmena odbrana
Status	Izborni predmet
ECTS	6
Sati	45 sati predavanja i 15 sati vježbi
Jezik	b/h/s
Evaluacija	<ul style="list-style-type: none"> - samoevaluacija - anketiranje studenata
Ocjenvivanje	A (10), B (9), C (8), D (7), E (6), Fx (5/6), F (5)

Literatura:

1. Termiz, Dž. (2005), Teorija nauke o socijalnom radu, 'Grafit', Lukavac
2. Termiz, Dž. (2001), Osnovi metodologije nauke o socijalnim radu, 'Grafit', Lukavac
3. Termiz, Dž.: Moguće implikacije socijalnog položaja prognanika u TPK i području Vozuče, ANU BiH, 1997.
4. Dervišbegović, M. (2002), Socijalni rad teorija i praksa, Studentska štamparija, Sarajevo
5. Milovanović, M.: Socijalni rad u ustanovama socijalne zaštite, udruženje stručnih radnika socijalne zaštite i Savez društva socijalnih radnika R Srpske, Beograd, 1995.
6. Milovanović, M. i Krgović, T.: Područja socijalnog rada, Beograd, 1998.
7. Dragislav, K.: Razvoj socijalne politike Jugoslavije, Beograd, 2002.